

2-ТЕМА. ҮЙ-БҮЛӨЛҮК ЗОМБУЛУКТАН ЖАБЫР ТАРТКАН АДАМДАР ҮЧҮН СТАНДАРТТЫК ОПЕРАЦИОНДУК ПРОЦЕДУРАЛАР

2-лекция. Үй-бүлөлүк зомбулуктан
жабыр тарткан аялдарга жардам
берүүнүн өзгөчөлүктөрү

Жабыр тарткан адамдар менен биринчи байланышуу

Биринчи байланышуу аялга же баланын мыйзамдуу өкүлүнө социалдык өнүктүрүү органдары зарыл жардамды берүүгө даяр экендигин көрсөтүүсү керек.

Жабыр тарткан аялды суракка алуу боюнча сунуштамалар

- Өзүңүздү тааныштырыңыз жана өзүңүздүн жардам берүүдөгү компетенцияңыз тууралуу кыскача маалымат бериңиз. Арыз берүүчүлөрдүн өздөрүн тааныштыруусун сураныңыз.
- Үй-бүлөлүк зомбулуктан жабыр тарткан адамды үй-бүлөлүк зомбулук жасаган адам менен жалгыз калтырбаңыз.
- Өзүңүздүн жардам берүүгө кызыкдар экендигиңизди көрсөтүңүз. Үндүн тону, жүзүңүздүн абалы жана көз караш, сөздөрдүн мазмуну сиздин болуп өткөндөргө тынчсызданып турганыңыздан белги берип турушу керек.
- Зомбулукка кабылган аял (эркек) жана аны коштогон адамдар менен дене бойлук байланышуудан (капыстан тийип кетүү сыяктуу) алыс болуңуз.

Жабыр тарткан аялды суракка алу боюнча сунуштамалар

- Жабыр тарткан аялдан (эркектен)/мыйзамдуу өкүлдөн ошол жыныстагы кызматкеринин колдоосуна алууну каалайбы сураңыз (мүмкүнчүлүккө жараша).
- Арыз берүүчүлөргө алар маанилүү деп эсептеген бардык нерселер жөнүндө суроо бергенге мүмкүнчүлүк бериңиз.
- Калктын ар түрдүү топторунун муктаждыктарын эсиңизден чыгарбаңыз:
 - мисалы, майыптыгы бар адамдардын,
 - мамлекеттик/расмий тилди билбегендердин,
 - дин жолундагы адамдардын жана этникалык азчылыктардын,
 - кош бойлуу жана эмизген аялдардын.

Жабыр тарткан аялдар менен сүйлөшүүдө принциптерди колдонуу боюнча практикалык сунуштамалар:

- активдүү түрдө угуңуз жана тактоочу суроолорду бериңиз.
- зомбулук тууралуу суроолорду берүүдө – демилгени өз колуңузга алыңыз, аял өзү айтып берет деп күтпөңүз. Бул ага (аялга) ал кабылган кырдаал үчүн сиз кесипкөйлүк жоопкерчиликти өзүңүзгө алып жатканыңызды көрсөтөт жана ишенимдүү мамиле түзүүгө жардам берет;
- эсиңизден чыгарбаңыз, жабыр тарткан аял стресстик же шок абалында болуусу мүмкүн жана албетте ага өзүнө карата зомбулук кандайча жасалгандыгына жана андан улам келтирилген зыяндарга адекваттуу баа берүүсү кыйын;
- аялга болуп өткөн зомбулук жөнүндө зомбулук жасаган адамдын, балдардын же үй-бүлөнүн башка мүчөлөрүнүн катышуусунда суроо берүүгө тыюу салынат;

Жабыр тарткан аялдар менен сүйлөшүүдө принциптерди колдонуу боюнча практикалык сунуштамалар:

- чыдамкай болуңуз, эсиңизден чыгарбаңыз, кризистин шартында турган учурда аял зомбулук жасаган адамга карата карама-каршылыктуу сезимдерге ээ болушу мүмкүн;
- анын ой-санааларын кунт коюу менен көңүл буруп угуңуз жана анын сезимдери актала тургандыгына ишендириңиз;
- жабыр тарткан аял сүйлөп жаткан тилди колдонуңуз, зарылчылыкка жараша котормочу чакырыңыз же жабыр тарткан аял сүйлөгөн тилди билген кызматкерди чакырыңыз;
- тилди жана сөздөрдү түшүнүү деңгээлине чейин ыңгайлаштырып жөнөкөйлөштүрүңүз. Аялды адаштыра турган кесиптик лексиконду жана билдирүүлөрдү колдонбоңуз;
- аялды айыптабаңыз. Ачык суроолорду колдонуңуз жана эрежеге ылайык жабыр тарткан аялды өзүн айыптуу сездирген «**эмне үчүн?**»-деп башталган суроолорду бергенден качыңыз;

Жабыр тарткан аялдар менен сүйлөшүүдө принциптерди колдонуу боюнча практикалык сунуштамалар:

- кийинкидей жардамчы ырастоолорду колдонуңуз: «*Мен сизге карата ушундай болгонуна өкүнүп турам*» же «*Сиз чын эле көп нерсени башыңыздан өткөрдүңүз*», буларды колдонуу аялдын көбүрөөк маалыматты ачыктап берүүсүнө түрткү берет;
- зомбулуктун болгонуна жабыр тарткан аял айыптуу эмес экендигин жана ал үчүн бир гана аны жасаган адам жоопкерчилик тарта тургандыгын баса белгилеңиз.

Жабыр тарткан аялдар менен сүйлөшүүнүн принциптерди колдонуу боюнча практикалык сунуштамалар:

- анын дарегине карата коркунучтарды өзгөчө көңүл буруу менен жана абдан олуттуу кабыл алыңыз (өлтүрөм деп коркутууларды кошкондо).Кырдаал коркунучтуу болгон учурда аялга балдары менен кошо жардам алуу үчүн кризистик борборлорго, баш калкалоочу жайларга, коопсуз жайга кайрылууну сунуш кылыңыз. Жабыр тарткан аялга кризистик жана укуктук борборлордун телефондору менен даректерин бериңиз, эсиңизден чыгарбаңыз, жабыр тарткан аял сизге ишенбөөсү мүмкүн, муну толук кандуу түрдө түшүнсө болот;
- жасай албай турган нерселер тууралуу сөз бербеңиз. Бул жабыр тарткан аялга андан дагы оор кесепеттерди алып келүүсү мүмкүн;
- чыдамкайлуулукту жана урмат-сый менен мамиле кылууну сактаңыз.

Орунсуз суроолор/жооптор

- *А сизди эмнеге сабады? Сиз эмне кылып жибердиңиз эле?*
- *Ишенем, күйөөңүз сизге зыян келтирүүнү же оорутууну каалабаса керек.*
- *Күйөөңүз сизди сабаганы үчүн сарсанаа болуп жатышы мүмкүн.*
- *Нормалдуу адам жөн эле уруп баштабайт.*
- *Балким сизге ошондой сезилип жаткандыр, балким сиз жөн гана ашырып айтып жаткандырсыз?*
- *Эч кандай коркунучтуу деле нерсе болгон жок, трагедия кылбаңыз.*
- *Аялдар кээде зомбулукту өздөрү чакырышат, андан кийин даттанып калышат.*
- *Күйөөнүн деген тилин табыш керек, сиз күйөөлүү аялсыз да.*
- *Арыз жазасызбы же жокпу чечиңиз, менин башка иштерим бар.*

Орундуу суроолор/жооптор

- *Мен сизди туура эле түшүндүмбү, сизди күйөөңүз урдубу?*
- *Сизге азыр коркунуч келтирилип жатабы?*
- *Сиз же дагы бирөө жаракат алдыбы?*
- *Болуп өткөн окуяга сиз күнөөлүү эмессиз.*
- *Биз кандай жардам бере алабыз, каякка кайрылсаңыз болорун айтып берем жана сиз өзүңүз үчүн эмне мыкты болорун чечесиз.*
- *Биз сүйлөшүп жаткан бардык нерселер биздин гана ортобузда калат. Мен сиздин уруксатыңыз жок эч кимге эч нерсе айтпайм.*
- *Сиз мунун баарын башыңыздан кечирип жатканыңызга кейип турам.*
- *Сиз азыр дароо чечим кабыл алууга милдеттүү эмессиз. Сиз өзүңүзгө социалдык же психологиялык жардам керекпи ойлонуп чечим кабыл алсаңыз болот.*